

UDK 27-312.47"19/..."
Primljeno: 18. 7. 2014.
Prihvaćeno: 10. 12. 2014.
Izvorni znanstveni rad

DJEVIČANSKA MAJKA – UČENICA UČENIŠTVO KAO MARIOLOŠKA PARADIGMA

Marija PEHAR

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
marijape@yahoo.com

Sažetak

Svojim povratkom na novozavjetna svjedočanstva i otačke izričaje o Isusovoj majci, ali i otvorenosti za suvremena teološka promišljanja i traganja za primjerenim odgovorima na zahtjeve suvremenog čovjeka, koncilski je mariologija bez sumnje iznjedrila neočekivane rezultate i otvorila nove mogućnosti ne samo za područje dogmatske mariologije i marijanskoga štovanja, nego i za druga područja, primjerice kršćansku antropologiju i ekumenizam. Ostajući pri djevičanskom majčinstvu kao fundamentalnom principu klasične mariologije, koncilski je pogled usmjeren suvremenom čovjeku, te nastoji po svaku cijenu Mariju prikazati ne više pod vidom iznimnosti i privilegija, nego blizine i ostvarivoga uzora. To usmjerenje Koncil donosi kao temeljni stav, a njegovu konkretizaciju s povjerenjem ostavlja daljnjim teološkim promišljanjima. Pedeset godina od donošenja koncilskog izričaja o Mariji (VIII. poglavlje Dogmatske konstitucije o Crkvi), ovaj članak pokušava na spomenutim koncilskim temeljima i usmjerenjima promišljati učenje kao moguću mariološku paradigmu. Nakon što se u prvom dijelu rada istinsko učenje definira kao prihvaćanje Isusova poziva na dvostrukoj razini: nutarnjim povjerenjem i predanjem s jedne, te životnim nasljedovanjem s druge strane, u drugom se dijelu rada prelazi na analizu najrelevantnijih novozavjetnih svjedočanstava o Isusovoj majci pod vidom učenja. Prema tim je svjedočanstvima jasno da Marija nije pripadala krugu Dvanaestorice, koje se smatra Isusovim učenicima u najužem smislu riječi, ali pomnija analiza i usporedba marioloških mjesta, osobito Lukinog djela i četvrtog evanđelja, potvrđuje da se prema Isusovim zahtjevima učenja Mariju ne samo može nazivati učenicom, nego je s pravom možemo uzeti kao prototip učenja. Ona svoj odnos sa Sinom ne gradi isključivo na biološkom majčinstvu, nego ga uzdiže na razinu istinskoga učenika i nasljedovatelja po vjeri. Pritom je to nasljedovanje za nju pravi put vjere i rasta u kojem se na kraju dospijeva do savršenstva, do idealnog učenja. U trećem se dijelu rada teološ-

kom interpretacijom djevičanstva i majčinstva pokazuje kako se istinsko učeništvo u Marijinu životu očituje kao djevičansko majčinstvo, te upravo time ostvaruje razinu savršenosti. Na kraju se iz iznesenih teoloških promišljanja izvode zaključci za oživotvorenije marijansko štovanje. Kao istinska učenica svojega Sina Marija je učiteljica učeništva. To se, dakako, ne smije shvaćati kao neki novi Marijin privilegij. Među članovima Crkve Marija je učenica među učenicima, ali je svjedočanstvom života učiteljica vjere i nasljedovanja učenicima svojega Sina.

Rad pokazuje da se Mariju može i treba promatrati kroz paradigmu učeništva, štoviše, da se učeništvo može smatrati temeljnom mariološkom paradigmatom. Ta paradigma niti osporava niti zamjenjuje djevičansko majčinstvo kao fundamentalni mariološki princip, nego se upravo kroz njega iskazuje i na njemu temelji, te pomaže mariologiji da se unutar kristološko-eklezijalnoga utemeljenja lakše prepoznaje kao konkretizacija kršćanske antropologije, a marijanskom štovanju da zadobije potrebnu objektivnost i ekumensku osjetljivost.

Ključne riječi: učeništvo, Marijino djevičanstvo, Marijino majčinstvo, koncilski mariologija.

Uvod

Djevičansko je bogomajčinstvo kroz sva stoljeća bilo fundamentalni princip mariologije. Na njemu počivaju dvije prve i temeljne marijanske dogme, a iz njega proizlaze i drugi dogmatski izričaji i gotovo svi marijanski naslovi. Taj temeljni princip u marijanskom se štovanju očitovao kao naglašavanje Marijine uzvišenosti i izražavanje divljenja, ali nerijetko i iznimnosti i privilegija koji su je malo pomalo udaljavali od eklezijalne kontekstualnosti i antropološke konkretizacije vjerničke stvarnosti. Ne bez razloga, mariologija Drugoga vatikanskog koncila stoga se vraća novozavjetnim svjedočanstvima i otačkim iskazima o Mariji koji su je, kao Isusovu majku, smještali unutar vjerničke zajednice, te je kroz prizmu vjere i poslušnosti promatra kao sudionicu u spasenjskom otajstvu njezina Sina. Upravo stoga, koncilski mariologija, čuvajući fundamentalni princip tradicionalne mariologije, pokazuje otvorenost i prema novim mariološkim izričajima, pa i promijenjenim paradigmatima, štoviše, potiče daljnja teološka promišljanja, teološko-antropološka osuvremenjivanja i nadopunjavanja. Pritom ima pred očima suvremenog čovjeka, vjernika, izmijenjene uvjetovanosti svijeta i vremena postmoderne,¹ a neposredan su joj

¹ U tom kontekstu, primjerice, valja spomenuti često citirani Rahnerov stav o »mariologiji odozdo«: »Marija se mora [...] pokazati kao žena iz puka, siromašna, koja uči, koja živi iz povijesnih, društvenih, vjerskih prilika svoga vremena i svoga naroda. Ne treba

povod i ekumenska traženja i iščekivanja, koja su na području mariologije osobito osjetljiva. Budući da Crkva u Mariji prepoznaje i spoznaje samu sebe, traganja za novim pristupima u potpunosti su opravdana kako bi se u mariologiju unijelo više teološke jasnoće i antropološke konkretnosti, a marijanskom štovanju dalo objektivno opravdanje, te time omogućilo i njegovu veću životnost.

Motiviran navedenim eklezijalnim i ekumenskim argumentima, istraživački se interes ovoga rada okreće tako učeništvu kao mogućoj mariološkoj paradigmi te se analizira: Može li se i na koji način Mariji Isusovoj majci pripisivati vjernički i ekumenski veoma relevantno određenje Kristove učenice? U kakvom bi odnosu paradigma učeništva bila s već istaknutim fundamentalnim principom djevičanskog majčinstva, te može li i kako poslužiti nakani koncilske mariologije koja Mariju gleda kao člana Crkve i uzor svoje vjere? Nakon definiranja pojma učeništva, započet ćemo analizom nekih značajnijih novozavjetnih svjedočanstava o Mariji, te vidjeti može li se iz njih izvesti paradigma učeništva.

1. Istinski učenik

Prema novozavjetnim je svjedočanstvima jasno da Marija nije pripadala krugu Dvanaestorice koje se smatra Isusovim učenicima u najužem smislu tumačenja učeništva. No, isto je tako jasno da se istinsko učeništvo u tim svjedočanstvima ipak shvaćalo u malo širem određenju. Isusovim se učenicom (grč. μαθητής, lat. *discipulus*) smatralo onoga koji na temelju Isusova poziva stupa s njim u osobit i intiman odnos životnog i sudbinskog povjerenja i zajedništva koje uključuje nasljedovanje, kao i zajedništva poslanja, koje uključuje da se primljeni Isusov navještaj o Božjem kraljevstvu dosljedno životom čini djelatvornim i kao takav prenosi dalje.

Učeništvo je prije svega blizina, osobno prepoznavanje, intima koja proizlazi iz suživota s učiteljem. Ta se dimenzija očituje kao potreba da se trajno boravi u Isusovoj blizini i s povjerenjem sluša njegove riječi. Tipična slika te dimenzije učeništva jest Martina sestra Marija koja sjedi do nogu Isusovih i oduševljeno upija njegovu riječ (usp. Lk 10,38-42). S druge strane, za istinsko je učeništvo važno da učenik životom slijedi učitelja te se, ne samo iz njegova

---

je gledati kao nebesko biće, nego kao čovjeka koji je iz običnosti svoga položaja i u njemu djelatno i trpeći, učeći u mnogim nesigurnostima, u vjeri, ufanju i ljubavi prihvatio svoju povijesno-spasenjsku funkciju za sebe i za druge...« Karl RAHNER, *Marija i kršćanska slika žene*, u: Karl RAHNER, *Teološki spisi*, Zagreb, 2008., 242–249, ovdje 247.

priznanja učenikom, nego prije svega iz njegova života prepoznaje i učitelj i njegov nauk. Tog se zahtjeva drži i Isus kada jasno obznanjuje svojim da ne može svatko biti njegov učenik (usp. Lk 14,26-27.33; Mt 10,37). Jasno je da sami priziv nekoga na pripadnost Isusu još ne znači da je ta pripadnost istinska i stvarna. »Neće u kraljevstvo nebesko ući svaki koji mi govori: 'Gospodine, Gospodine!', nego onaj koji vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima. Mnogi će me u onaj dan pitati: 'Gospodine, Gospodine! Nismo li mi u tvoje ime pro-rokovali, u tvoje ime đavle izgonili, u tvoje ime mnoga čudesa činili?' Tada ću im kazati: 'Nikad vas nisam poznao! Nosite se od mene, vi bezakonic!'« (Mt 7,21-23). Uz osobnu privolu i želju da se bude istinskim učenikom, potrebna je dakle i životna potvrda koja je kriterij da sâm Isus nekoga prepozna i prihvati za učenika. U prisposobi o deset djevica (usp. Mt 25,1-13) Isus će potencirati tu razliku govoreći o pet mudrih i pet ludih djevica. Za razliku od ludih djevica, koje su slika onih koji se nazivaju učenicima ali to stvarno nisu, te zbog toga moraju čuti »Zaista, ne poznajem vas!«, Isus po životu poznaje svoje istinske učenike i njega poznaju njegovi (usp. Iv 10,14). Isus, dakle, od svojih učenika traži da slušanjem i izvršavanjem riječi posvjedoče mudrost života koja je prava oznaka istinskoga učenništva (usp. Mt 7,24-27; Lk 6,46-47).

Može se reći da se istinsko učenništvo očituje na dvije razine: prva je razina nutarnjega povjerenja u Isusovu osobu i njegovu riječ, a druga je dosljednost života koja proizlazi iz tog povjerenja i očituje se u odvažnosti da se vlastiti život založi i upotrijebi za istinu Božje riječi kojoj se povjerevalo. Takav, iako radikalniji stav prianjanja uz Isusa i njegov nauk, kao i životno nasljedovanje koje se očituje u promjeni načina života, ne mora se u isključivom smislu odnositi samo na skupinu onih koji su ostavivši svoje obitelji i dotadašnji način života išli za Isusom i izbliza ga slijedili, nego ga je moguće primjenjivati i u širem smislu riječi, kako to o prvoj kršćanskoj zajednici na više mjesta svjedoče već Djela apostolska (osobito Dj 11,26). Upravo u tom smislu koristimo ovdje pojam učenništva promišljajući o Mariji.²

² Više o pojmu učenništva vidi u: Günther SCHMAHL, Jünger, u: Walter KASPER i DR. (ur.), *Lexikon für Theologie und Kirche*, V, Freiburg – Basel – Wien, 2009., 1089. (dalje: ³LThK). Usp. također i Claus-Peter MÄRZ, Jüngerschaft, II. Neues Testament, u: Hans Dieter BETZ i DR. (ur.), *Religion in Geschichte und Gegenwart. Handwörterbuch für Theologie und Religionswissenschaft*, IV, Tübingen, ⁴2008., 702–703 (dalje RGG).

2. Novozavjetna Marija – djevičanska majka i(li) učenica?

Prema novozavjetnom je svjedočanstvu neosporno da je Marija Isusova majka (usp. Mt 2,11.13.20-21; Lk 1,43; 2,6-7.34; Iv 2,2; Iv 1,14.18; Gal 4,4-6). Isto je tako neosporno da je svojega Sina začela i rodila kao djeвица (usp. Mt 1,23.25; Lk 1,26.34-35). No, postoje li u istim novozavjetnim svjedočanstvima uporišta koja bi opravdavala da se Mariju nazove učenicom, osobito Isusovom učenicom? U istraživanju ćemo se usredotočiti na teološki najrelevantnija novozavjetna marijanska mjesta, te promotriti sliku Marije u Lukinom djelu i četvrtom evanđelju, upućujući na ključnim mjestima također na Marka i Mateja.

2.1. Marija u Lukinom djelu

Evandelist Luka, koji se najintenzivnije od svih novozavjetnih autora pozabavio Marijinim likom, donosi sliku Marije koja ne samo da potvrđuje njezino učeništvo nego se, po svemu sudeći, njegovu Mariju može razumjeti kao prototip Isusova istinskog učenika. Opisujući je u kontekstu Isusova javnog djelovanja on od Marka preuzima zgodu u kojoj je opisano kako Isusu za vrijeme njegova propovijedanja javljaju da ga traže majka i braća, a on majkom i braćom priznaje ne one koji su pripadnici njegove biološke obitelji, nego one koji su istinskom vjerom pritjelovljeni njegovoj novoj eshatološkoj obitelji. Isus »okruži pogledom po onima što su sjedili oko njega u krugu i kaže: 'Evo majke moje, evo braće moje! Tko god vrši volju Božju, on mi je brat i sestra i majka'« (Mk 3,31-34). Za razliku od Mateja, koji će gotovo doslovno od Marka preuzeti shvaćanje da je pripadnost Isusovoj novoj obitelji definirana vršenjem volje Božje (kod Mt vršenjem volje Oca koji je na nebesima, usp. Mt 12,46-50), Luka će precizirati kako se pritjelovljenje Isusovoj novoj obitelji događa slušanjem i vršenjem Božje riječi. »Majka moja, braća moja – ovi su koji riječ Božju slušaju i vrše« (Lk 8,21). Time Luka definira istinsko učeništvo kao slušanje i vršenje Božje riječi, a u takvo učeništvo on bez sumnje uključuje i Isusovu majku. Štoviše, mnogi komentari Lukinog evanđelja potvrđuju da on u Mariji ne samo prepoznaje, nego upravo ističe snažnu dimenziju slušanja i vršenja Božje riječi, te se upravo zbog tih odlika ona, prema njegovu mišljenju, ne može izdvojiti iz Isusove nove obitelji nego, štoviše, ima u njoj uzvišeno i uzorno mjesto.³

³ Čini se da Luka u ovim redcima upravo Mariju pokazuje kao primjer onoga sjemena koje je palo u dobru zemlju, koje on opisuje nekoliko redaka prije u prisposodbi o sijaču i za koje izričito kaže da su to »oni koji u plemenitu i dobru srcu slušaju Riječ, zadrže je i donose rod u ustrajnosti« (Lk 8,15). Više o harmoniji perikope o sijaču i cjelovite slike

Upravo u svjetlu shvaćanja Marije kao vjernice može se bolje razumjeti i najznačajniju marijansku scenu kod Luke, scenu navještenja. U njoj Luka Mariju prikazuje kao ženu koja vjeruje riječi Božjoj, prihvaća je i stavlja se na raspolaganje da tu riječ svojim životom izvrši. Time se ona pokazuje kao sljedbenica niza starozavjetnih vjernika koji su stavljanjem sebe na raspolaganje Bogu potvrđivali vjeru da je Bogu sve moguće. No, osim toga, riječi: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!« (Lk 1,38), koje pokazuju da Marija sluša Božju riječ i na nju uzvraća predanjem života, jasno ukazuju da ona odgovara općem sinoptičkom (i uopće evanđeoskom!) kriteriju pripadnosti Isusovoj eshatološkoj obitelji, zajednici njegovih učenika.⁴ Egzegeti, naime, s velikom vjerojatnošću zastupaju polazište prema kojem ni Gabrijelove ni Marijine riječi iz perikope navještenja nisu *ipsissima verba*, nego su izričaj kasnije kristologije (usp. Lk 1,32-33.35) u povezanosti s formulacijama o istinskom učeništvu.⁵ Ističući Marijino prihvaćanje Božje riječi i njezinu poslušnost Božjem naumu, pokazuje ju se kao prototip onoga što će se tražiti od istinskoga Isusovog učenika: da bude čovjek vjere. Iako joj u trenutku navještenja biva ponuđen čak i znak (usp. Lk 1,36-37), ona je vjernica kojoj je sama Božja riječ dostatna.⁶ Ocrtavajući je kao ženu vjere, Luka je dakle već od početka svojega djela predstavlja kao prvu pripadnicu Isusove nove obitelji, kao »prvu kršćansku učenicu«⁷. Stoga se ni ono od Marka preuzeto mjesto o novoj Isusovoj obitelji, u Lukinom kontekstu, nipošto ne može shvatiti kao »antimarijansko« kako se ponekad tumačilo, nego upravo kao istinsko marijansko mjesto. Štoviše, čini se da Luka perikopu o Isusovoj obitelji svjesno razvija u harmoniji sa scenom navještenja.⁸

U ovom je kontekstu shvaćanja učenništva kao radikalne vjernosti zanimljivo spomenuti i kratku epizodu, vlastitu samo Luki, u kojoj neka nepoznata žena iz mnoštva izražava divljenje Isusu nazivajući blaženom onu koja ga je rodila: »Blažena utroba koja te nosila i prsi koje si sisao!«, na što joj Isus odgovara: »Još blaženiji oni koji slušaju riječ Božju i čuvaju je!« (Lk 11,27-28). Egzegeti

koju Luka donosi o Mariji vidi u: Josef ERNST, *Lukas – ein theologisches Portrait*, Düsseldorf, 1985., 176.

⁴ Usp. Raymond E. BROWN – Karl P. DONFRIED – Joseph A. FITZMAYER – John REUMANN (ur.), *Maria im Neuen Testament. Eine ökumenische Untersuchung*, Stuttgart, 1981., 105, 111.

⁵ Usp. *Isto*, 120.

⁶ Usp. Heikke RÄISÄNEN, *Die Mutter Jesu im Neuen Testament*, Annales academiae scientiarum fennicae, B/158, Helsinki, 1969., 104-106.

⁷ Raymond E. BROWN – Karl P. DONFRIED – Joseph A. FITZMAYER – John REUMANN (ur.), *Maria im Neuen Testament*, 105, 116.

⁸ O ovoj harmoniji više vidi u: Josef ERNST, *Lukas – ein theologisches Portrait*, 176.

se slažu da se Isusov odgovor ne može shvatiti ni kao odbacivanje izgovorenog blaženstva ni kao odbacivanje njegove upućenosti Mariji, nego kao korekcija usmjerenosti pogleda ka pravomu obrazloženju ovoga blaženstva. Za Isusa i dalje vrijedi činjenica da je njegova majka blažena, ali on korigira mišljenje po kojemu bi joj to blaženstvo pripadalo na temelju biološkoga majčinstva.⁹ Radi se o blaženstvu koje se postiže slušanjem i vršenjem Božje riječi, koje je zapravo oznaka istinskoga učenitstva. Marija, iako majka, nije iz Isusova učeničkog kruga isključena, nego upravo po svojoj dubokoj vjeri na najizvršnji način u nj uključena. Tako, ističući istinsku vjeru kao kriterij pripadnosti učeničkom krugu, Isus ne samo da ostavlja blaženstvo upućeno Mariji, nego ga još i pojačava (komparativ: blaženiji), ali mu pritom želi dati ispravno i najuzvišenije utemeljenje (jer je riječ Božju slušala i čuvala). Radi se o takvom kriteriju, po kojemu najuzvišenije blaženstvo nije privilegij biološke povezanosti, nego vrijedi za one koji vjerom slijede Isusa i kao takvo ima univerzalnu širinu. Upravo je u slici Marije, kakvu Luka donosi od početka, istaknuto njezino vjerničko držanje kojim se dokazuje istinsko učenitstvo. Luka to pokazuje i kroz prvo evanđeosko blaženstvo upravljeno upravo Mariji, koje svakako treba gledati kao snažnu poveznicu s blaženstvima koja će Isus kasnije izgovoriti.¹⁰ To je blaženstvo stavljeno u usta Elizabeti koja Mariju naziva blaženom »što je povjerovala da će se ispuniti što joj je rečeno od Gospodina« (Lk 1,45).

Na istoj liniji prikazivanja Marije kao istinske učenice ostaje Luka, prema mišljenju većine egzegeta, u dva neovisna ali vrlo slična retka u kojima upućuje na njezino nutarnje (»u svom srcu«) čuvanje i promišljanje događaja vezanih uz njezina Sina (usp. Lk 2,19.51). U prvom retku Marija promišlja nad poklonstvom pastira pred njezinim djetetom, a u drugom nad riječima dvanaestogodišnjeg sina o kući njegova oca, koje ona, našavši ga u hramu, tada nije razumjela. Oba mjesta su svojevrsna objava i otkrivenje dotad nepoznate i skrivene osobnosti njezina djeteta te za nju predstavljaju nešto novo, dotad nepoznato, s čime se u svojoj vjeri morala suočiti. Oba se ta mjesta, a osobito drugo, mogu interpretirati kao početak Marijine »duge povijesti pitanja i sumnje, nesigurnosti i tamne noći, ali također i koračanja naprijed i izdržljivosti koja je jačala vjeru«¹¹, primjerene inače svakom ozbiljnom vjerničkom putu. Ovdje se prikazuje Mariju koja započinje i prolazi teški put vjere koji treba proći svaki Isusov učenik, put korjenitog i posve novog učenja, shvaćanja i razumijevanja u kojem

⁹ Usp. Heikke RÄISÄNEN, *Die Mutter Jesu im Neuen Testament*, 141.

¹⁰ Usp. Raymond E. BROWN – Karl P. DONFRIED – Joseph A. FITZMAYER – John REUMANN (ur.), *Maria im Neuen Testament*, 113.

¹¹ Josef ERNST, *Lukas – ein theologisches Portrait*, 174.

se čisti od svojih predodžbi i pojmova, planova i ciljeva, te spoznaje i prihvaća Boga kakav on stvarno jest. Luka Mariji želi pripisati stav mudre žene koja pronađe Božji zakon kako bi ušla u Božju logiku i živjela je do kraja. Iako je Marija od početka slušala i prihvaćala riječ Božju, »tek križ i uskrsnuće uklanjaju posljednje zapreke i stvaraju pretpostavke za spoznaju Božjeg Sina«¹². Unatoč majčinstvu kao najbližoj biološkoj povezanosti sa Sinom, Luka očito i ovdje ustrajava pokazivati Mariju prvenstveno kao istinsku učenicu koja u svojem vjerničkom hodu nije iznimka, nego uzor kako se ponizno i poslušno kroči putem vjere i raste do savršenog učenitstva u otvorenosti za Boga, spoznajući njegovu volju ne samo kroz Isusovo javno djelovanje i njegov navještaj, nego također kroz križ i uskrsnuće. Mač boli, za koji se u retku 2,35 kaže da će joj probosti dušu, čini se da je upravo očit ukaz na ovaj trajan i bolan ispit učenitstva svakoga onoga tko se istinski uputi za Isusom, pa tako i Marije.¹³

Za Lukino evanđelje može se zaključno reći da slika kojom prikazuje Mariju, promatrana u cjelini, pokazuje njegovu dojmljivu i promišljenu nakanu da na njezinu primjeru zapravo prikaže model istinskoga kršćanskog učenitstva koje do svoje savršenosti dolazi tek prihvaćanjem cjelovitosti Isusova navještaja i punim razumijevanjem tko on jest. Kao takvo, ono je otvoreno nerazumijevanju i boli, ali i traženju, otvorenosti i rastu. Sve to Luka naglašava kod Marije kad kaže da je i ono što nije razumjela brižno pohranjivala u svojem srcu i o tom promišljala. Oslikavajući je kao učenicu koja se cijeloga života dala voditi i oblikovati Božjom riječju, razumljivo je da je Luka i na samom kraju svojega opusa smješta u središte u molitvi okupljene poukrsne zajednice učenika, koja je njezino naravno mjesto (usp. Dj 1,13-14).

2.2. *Marija u četvrtom evanđelju*

U četvrtom evanđelju nalazimo dvije perikope u kojima se spominje Marija, majka Isusova: svadba u Kani Galilejskoj (usp. Iv 2,1-11) i scena pod križem u kojoj susrećemo Mariju u zajedništvu s ljubljenim učenikom (usp. Iv 19,25-27).

U prvoj je perikopi uočljiva Isusova distanca (tzv. kristološka distanca¹⁴) prema majci, za koju će se većina složiti da evanđelist njome ističe kako Marija na temelju biološkog majčinstva još uvijek ne može uživati nikakav osobit

¹² *Isto*, 173.

¹³ Usp. Raymond E. BROWN – Karl P. DONFRIED – Joseph A. FITZMAYER – John REU-MANN (ur.), *Maria im Neuen Testament*, 123–124.

¹⁴ Robert MAHONEY, *Die Mutter Jesu im Neuen Testament*, u: Gerhard DAUTZENBERG – Helmut MERKLEIN – Karlheinz MÜLLER (ur.), *Die Frau im Urchristentum*, Freiburg, 1987, 92–116, ovdje 111.

položaj niti ugled u Isusovom krugu. Osobit će joj položaj pripasti tek kad pravom vjerom pronađe put do križa, te će tek ondje biti nazvana majkom, ali ni ondje ne majkom u nekom uskom osobnom odnosu prema Isusu, nego majkom u jednom višem smislu, majkom onih koji vjeruju (majkom ljubljenog učenika). Tako se čini da scena u Kani Galilejskoj zapravo na neki način služi kao priprava sceni pod križem.

Kako je upravo kristološka refleksija u početcima Crkve bila ta koja je vodila dubljem štovanju Gospodinove Majke, to se očituje i u redcima perikope o svadbi u Kani, u kojima se majka sve više pokazuje istinskom učenicom koja vjerom slijedi Sina Krista i upućuje na njega. »Što god vam rekne, učinite« (Iv 2,5). Iako se prema mnogim novozavjetnim komentarima u Marijinu obraćanju Sinu i molbi za znakom prepoznaje vjera koja je ovdje još uvijek na stupnju početnog, čak naivnog povjerenja, dakle bez potrebnog razumijevanja sve radikalnosti i zahtjevnosti Isusova puta i cilja, većina će se složiti da je kod Marije neosporno riječ o otvorenosti i povjerenju koje će u konačnici prijeći u sveobuhvatnu i čvrstu vjeru. U Kani Galilejskoj Marija je prikazana kao ona koja se poput drugih učenika nalazi na putu vjere i koja se s povjerenjem priklanja Božjoj riječi, pa i onda kada je njome iznenađena ili zatečena. Ovdje se, istina, njezina vjera još uvijek razlikuje od vjere Isusovih najbližih učenika, za koje se kaže da su, vidjevši Isusovu slavu, povjerovali u njega (usp. Iv 2,11). Iako ima autora koji tvrde da se Mariju u Kani može gledati kao primjer i predstavnika nevjernika, smještajući je uz bok biološkoj rodbini, Isusovoj braći, nasuprot krugu istinski vjernih učenika,¹⁵ čini se da je to ipak prejaka tvrdnja, osobito stoga što upravo Mariju na samom kraju ovoga evanđelja susrećemo u krugu učenika, i to u društvu izabranog učenika.

Scenu pod križem (Iv 19,25-27) treba shvatiti kao zaokruženje jedinstvenog izričaja četvrtog evanđelja o Mariji. Ne ulazeći ovdje u pitanje historiciteta te scene, nego se više pitajući o njezinu teološko-mariološkom značenju, mogu se u njoj uočiti značajni mariološki elementi, te izraženo ispreplitanje teme majčinstva i teme učenja. Prema egzegetskim tumačenjima, ljubljeni učenik iz ove perikope vrlo vjerojatno je povijesna osoba koja istodobno utjelovljuje ideal Isusova učenika, svjedoka prve generacije, koji je kao takav i garancija pravovjernosti, dakle ispravnoga i cjelovitoga razumijevanja Isusove poruke. Očito je stoga da scena pod križem u kojoj Isus majci predaje sina a sinu majku, označava svojevrsno utemeljenje nove zajednice vjernih učenika. Za Isu-

¹⁵ Tako primjerice u ovom kontekstu često citirano mjesto: Mathias RISSI, Die Hochzeit in Kana (Joh 2,1-11), u: Felix CHRIST (ur.), *Oikonomia, Heilsgeschichte als Thema der Theologie*, Oscar Cullmann zum 65. Geburtstag gewidmet, Hamburg, 1967, 76–92, ovdje 88.

sovu se majku kaže da ju je ljubljani učenik uzeo k sebi, »u svoje« (Iv 19,27), a ovaj izraz (εἰς τὰ ἴδια) prema teološkim promišljanjima ne označava njegov dom ili njegovu skrb za majku, nego ono što je njegovo duhovno vlasništvo, njegov osobit odnos s Isusom, zapravo njegovu vlastitost učenika.¹⁶ U takav učenički odnos biva sada službeno prihvaćena i uvedena i Marija. Ukoliko autor četvrtog evanđelja upravo Mariju uvodi u ovo ozračje govora o učeništvu i zapravo govora upućenog zajednici učenika, očito je da je u bitnom povezuje s učeništvom. To se poklapa s eshatološkom zajednicom Isusovih učenika na koju ukazuju i sinoptička evanđelja, jer ni ovdje nikakvu ulogu nemaju stvarne rodbinske veze, nego međusobno prepoznavanje u zajedništvu po vjeri i u vjeri. Svojoj biološkoj majci Isus sada daje puno važniju ulogu duhovne majke, te tako ustanovljuje novo zajedništvo onih koje povezuje prava vjera. Ljubljani učenik je utjelovljenje istinskoga svjedoka, te stoga i garancija cjelovite vjere s ispravnim razumijevanjem Isusa i njegova poslanja. Toj vjeri sada, po Isusovu proglasu duhovnog majčinstva-sinovstva, pripada i Marija. Ako je prema prosudbi nekih egzegeta Marija u Kani Galilejskoj još i prikazana kao ona koja se u tom trenutku po vjeri značajno razlikovala od Isusovih učenika, ovdje je ona u vrlo bliskoj i intimnoj povezanosti s ivanovskom zajednicom, dakle kao sastavni dio učeničkog kruga. Štoviše, ona je jedan osobit član toga kruga jer je majka učenika, te je time označena na neki način kao uzor vjere i učenništva.¹⁷

Iako je jasno da Marija, majka Isusova, u novozavjetnim prikazima nije predstavljena na jedinstven i jednoznačan način, možemo se nakon ovoga kratkoga uvida u važnija novozavjetna marijanska mjesta složiti da je temeljna i dominantna mariološka tema njezina vjera i bezuvjetno životno stajanje uz Sina, na način kako se to pripisuje učeništvu. Ako pravim učeništvom možemo smatrati slušanje i prihvaćanje Božje riječi, a onda i životnu povezanost s utjelovljenom Riječi – Isusom na način prihvaćanja njegovih zahtjeva i nasljeđivanja životom njega kao osobe i njegova nauka, onda se Mariju s pravom može nazivati učenicom. Ona svoj odnos sa Sinom ni u jednom trenutku njegova života ne gradi isključivo na biološkom majčinstvu, nego ga uzdiže na razinu koja nadilazi naravno srodstvo, na razinu istinskoga učenika i nasljeđovatelja po vjeri, te poput drugih njegovih učenika ispunjava Isusov zahtjev da se životom donose plodovi toga nasljeđivanja. Pritom je to nasljeđivanje za

¹⁶ Usp. Rudolf SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium, III. Kommentar zu Kapitel 13–21, Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament*, IV/3, Freiburg – Basel – Wien, 2000., 325 (dalje HThKNT), i ondje navedena ostala literatura.

¹⁷ Usp. Raymond E. BROWN – Karl P. DONFRIED – Joseph A. FITZMAYER – John REUMANN (ur.), *Maria im Neuen Testament*, 226.

Mariju, kao i za druge učenike, pravi put vjere i rasta u kojem se tek na kraju dopijeva do savršenstva, do idealnog učenitstva.

Upečatljivu novozavjetnu sliku Marije kao idealne učenice slijedit će i mariološki prikazi prvih stoljeća, donoseći je eksplicitno u okviru teme o djevičanstvu i majčinstvu, što je njezin specifičan izričaj.

3. Učeništvo kao djevičanstvo i majčinstvo

Vjera Crkve i izričaj o Marijinu djevičanstvu ima prvenstveno kristološko značenje kojim se ukazuje na novi početak povijesti spasenja u inkarnaciji Isusa Krista kao isključivo Božjeg djela. Isto je tako smisao njezina bogomaterinstva utemeljen na kristološkom pitanju jedinstva božanske i ljudske naravi u Kristu: Marija je rodila osobu Logosa koja je po njoj i preko nje uzela ljudsku narav.¹⁸ Gledano pak mariološko-teološki, možemo reći da Marijino djevičanstvo i majčinstvo ukazuju na svu radikalnost njezina vjerničko-učeničkog odnosa s Bogom i njezinim Sinom. To znači da se učeništvo može promatrati kao paradigma koja osvjetljava i majčinstvo i djevičanstvo, te da se Marijino majčinstvo i djevičanstvo mogu shvatiti u svjetlu istinskoga nasljedovanja.

Tako djevičanstvo označava Marijinu savršenu pripadnost Bogu po njezinu posvemašnjem povjerenju i predanju.¹⁹ To se povjerenje dakako može i treba shvatiti unutar šire teološke interpretacije i u kontekstu starozavjetnih vjerničkih stajališta. Poput Abrahama koji vjerom da Bogu ništa nije nemoguće stoji na početku Staroga saveza, stoji i Marija na početku Novoga saveza. Ta se vjera provlači kao poveznica kroz cijeli Stari zavjet i kulminira u djevičanskom začecu kao čudesnom djelu Božje svemogućnosti i Marijine vjere. Djevičanstvo se ovdje očituje kao krajnje siromaštvo, ispražnjenost od svih pa i onih naravnih ljudskih mogućnosti, kao svjesno odricanje čak i od dara koji čovjeku po naravi pripada. Ono je odricanje i od bilo kakve pripadnosti, osim pripadnosti Bogu. Stoga se ispravno može shvatiti samo iz vjere i po vjeri: radi se o tolikom povjerenju u Boga i njegovu svemoć, da mu čovjek upravo svojim siromaštvom, ispražnjenošću od sebe samoga i od svojih mogućnosti, želi otvoriti puni prostor. Jer tek u ispražnjenosti od svake ljudske mogućnosti savršeno dolazi do izražaja biblijska vjera da Bogu ništa nije nemoguće (usp. Lk 1,37). Djevičanstvo se tako pokazuje kao radikalni iskaz vjere, jer se otvara

¹⁸ Usp. Gerhard Ludwig MÜLLER, *Katholische Dogmatik. Für Studium und Praxis der Theologie*, Freiburg – Basel – Wien, 2005., 495–502.

¹⁹ Usp. Wolfgang BEINERT, *Maria, Mutter Jesu*, III. Systematisch-theologisch, u: ³LThK, VI, 1322–1324.

Božjoj moći u paradoksu ljudske nemoći. Ono što je po ljudsku potpuno nemoguće, Bogu je božanski moguće. Onomu što nije, Bog može dati da bude. Tako i Marija, unatoč ljudskom iskustvu da se nalazi na području nemogućega, upravo svojim djevičanskim predanjem izriče da poput starozavjetnih pravednika u potpunosti vjeruje: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!« (Lk 1,38). Zbog te će je vjere Elizabeta zadivljeno nazvati blaženom: »Blažena, koja povjerova da će se ispuniti što joj je rečeno od Gospodina!« (Lk 1,45). To je djevičanstvo-siromaštvo kao vjerničko predanje, kojim Marija sudjeluje u inkarnaciji Sina, ona zadržala i kao temeljni stav kroz čitav život, ne gradeći svoj odnos prema njemu na biološkim vezama koje bi joj osiguravale neki položaj i sigurnost u tom odnosu, nego se upuštajući na ogoljen put vjere.

S druge pak strane, Marijino majčinstvo pokazuje da se njezina vjera očituje ne samo u načelnom prihvaćanju Boga neograničenih mogućnosti, nego i u egzistencijalnom predanju sebe same na raspolaganje tim Božjim mogućnostima. Svoju vjeru u Boga Marija izražava prihvaćanjem služenja koje je iskaz prihvaćanja Božjih mogućnosti cjelovitim životom, cjelovitom osobnošću, dakle ne samo srcem nego i svojim tijelom. Tako odgovorom »Neka mi bude po tvojoj riječi!« (Lk 1,38) ona izražava ne samo djevičanstvo kao cjelovito povjerenje, nego prihvaća i životnu mudrost predanja kao određenje toga djevičanstva, prihvaća biti mudra djevica, plodna djevica. Nutarnjim povjerenjem u Božju svemoć i cjelovitim izručenjem sebe u Božju volju Marija biva osposobljena i otvorena za čudesni dar novog života koji omogućuje dolazak Božjeg kraljevstva. Djevičansko predanje donosi plod božanskog majčinstva. Marijino je djevičanstvo dakle u službi njezina bogomaterinstva, a bogomaterinstvo je plod njezina djevičanstva-siromaštva, dakle Božji zahvat, čista milost. Marija je djevica jer prihvaća milost biti majkom i njezino djevičanstvo kao »cjelovita vjernost, čvrsta nada i iskrena ljubav«²⁰ postaje tako djevičansko majčinstvo.²¹

Iz Marijina je života razvidno da djevičanstvo upućuje na majčinstvo u kojem se ono ispunjava i dovršuje, ali se i majčinstvo očituje ne samo kao naravna i stoga nužno ograničena plodnost, nego kao plodnost koja se događa po milosti, te kao takva nadilazi razinu naravnog i običnog. Tako Marija na neki

²⁰ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 64, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: LG).

²¹ Poznati egzeget H. Schürmann tumačeći Lukino evanđelje kaže da Marijino materinstvo treba shvaćati veoma produbljeno te da »ono nije bilo samo tjelesno (r. 43), nego prije toga duhovno, kako se iz povezanosti s r. 38 mora tumačiti: Marijino je majčinstvo imalo duboke pretpostavke u njezinu osobnom životu, bilo je smješteno u raspoloživom predanju i u vjeri«, Heinz SCHÜRMAN, *Das Lukasevangelium. Kommentar zu Kapitel 1,1–9,50*, HThKNT, III/I, Freiburg im Br., 1984., 69. Oznake za retke u citatu odnose se na prvo poglavlje Lukinoga evanđelja.

način dovršava veliki niz starozavjetnih žena čija se neplodnost razumije kao istinsko siromaštvo i neznatnost, te se upravo kao takva pokazuje istinskim blagoslovom, za razliku od onih naravno plodnih, čija se plodnost dok ostaje unutar naravnosti trajno »mora boriti protiv prokletstva odbačenosti«²². Marijina, od Boga darovana plodnost, obilježena je preobiljem, neizmjerljivošću koja nadilazi očekivanja, rasipnošću nemogućega, te pokazuje da istinsko bogatstvo života nije u naravnom rađanju, dakle u vlastitom ljudskom potencijalu, nego u izobilju božanskoga dara čije se izlijevanje događa po predanju u vjeri. Samo istinskom djevičanstvu kao najdubljem ljudskom siromaštvu može biti darovano božansko majčinstvo. Tako se u izričaju Marijina djevičanskog majčinstva sažima sva teologija milosti, ali i početak teologije djevičanstva kao teologije vjere: naravna neplodnost postaje istinska plodnost, nezaštićenost i siromaštvo postaju bogatstvo, ljudska nemoć i neznatnost kao najizražena mjesta objave Božje moći postaju nositeljima spasenja. »Silne zbaci s prijestolja, a uzvisi neznatne. Gladne napuni dobrima, a bogate otpusti prazne!« (Lk 1,52-53).

Takvo shvaćanje djevičanstva i majčinstva upućuje na savršenost ostvarenja učenništva. Marija je savršena učenica jer je na način djevičanstva radi Boga ostavila sve, pa i samu sebe, a na način majčinstva ostvarila životnu plodnost nasljedovanja.

Djevičansko majčinstvo kao radikalna oznaka odnosa s Bogom i njezinim Sinom očituje izvrsnost njezina učenništva. Marijino je djevičanstvo, prije nego što je tjelesni integritet, stav srca koje nepodijeljenim povjerenjem pripada Bogu, upravo onako kako Isus traži od svojih učenika da bez pridržaja pripadaju njemu: »Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom« (Mt 16,24); »Dođe li tko k meni, a ne mrzi svog oca i majku, ženu i djecu, braću i sestre, pa i sam svoj život, ne može biti moj učenik!« (Lk 14,26); »Nijedan od vas koji se ne odrekne svega što posjeduje, ne može biti moj učenik« (Lk 14,33). I Marijino je majčinstvo više od naravnoga rađanja: ono je odgovor na Božji poziv dušom i tijelom, čin poslušnog nasljedovanja,²³ stavljanje vlastita života u poslanje koje ne samo da nadilazi razinu naravnoga, nego upravo traži njezin potpun zaborav i nadilaženje. To je majčinstvo poslušnost cjelovitim životom, darivanje od vlastite duše i tijela da može rasti novi život. Ono se ne ograničava samo na prihvaćanje rođenja Sina, nego uključuje prihvaćanje cjelokupnog suputništva sve do križa i smrti, dakle izražava vjernički stav kojim je prožet cjelovit učenički život. Kao takvo

²² Joseph RATZINGER, *Kći Sionska. Marijanska pobožnost u Crkvi*, Split, 2008., 6.

²³ Usp. Manfred MARQUARDT, *Jüngerschaft*, III. Dogmatisch, u: RGG, 703.

odgovara Isusovu zahtjevu za vršenjem njegovih riječi i plodnošću života njegovih učenika. »Vi ste prijatelji moji ako činite što vam zapovijedam. [...] Ne izabraste vi mene nego ja izabrah vas i postavih vas da idete i rod donosite...« (Iv 15,14.16).

Možemo reći da se Marijino djevičansko majčinstvo može intepretirati kao vrhunac vjerničkog i učeničkog odnosa prema Kristu jer je njime do kraja ispunila zahtjev koji Isus stavlja pred svoje učenike: ostaviti sve i poći za njim, te životom donositi plod u izobilju. Marija je savršena učenica na način djevičanskog majčinstva.

4. Marija učenica i učiteljica

Marija je, kao djevica i majka, prava učenica svojega Sina i u isto vrijeme učiteljica istinskog i potpunog učenitstva onima koji žele biti njegovi učenici. Tu se Marijinu ulogu ne smije shvaćati kao da bi ona bila netko drugi izvan zajedništva učenika, zajedništva Crkve. Među članovima Crkve Marija je učenica među učenicima, ali je svjedočanstvom života po kojem je vjerom čula Božju riječ, razmišljala o njoj i pohranjivala je u srcu, te u tom osluškivanju rasla i iz njega plodonosno živjela, učiteljica svim učenicima svojega Sina. Djevičansko-majčinsku dimenziju poučavanja u učenitstvu, koju najbolje izražavaju njezine riječi »Što god vam rekne, učinite« (Iv 2,5), ona je najprije vršila a onda i osvjedočeno izgovorila. Ostvarenim je dakle učenitstvom uzor učenitstva članovima Crkve. Životnim primjerom svojega djevičanstva i majčinstva poučava učenike svojega Sina da ondje gdje čovjek, vjerom se predajući Bogu do kraja, preda sve svoje siromaštvo i u nasljedovanje položi svega sebe i svoje ljudske mogućnosti, ondje Bog izobiljem dara nadvisuje sva ljudska iščekivanja i ostvaruje u izobilju božansku svemoć.

Tko želi biti Isusov učenik, treba uzeti ozbiljno njegove riječi: »Doista, tko god vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima, taj mi je brat i sestra i majka« (Iv 12,50). Ovim riječima Isus pridaje veliku važnost onomu »biti majka«, jer taj odnos prikazuje kao vrhunac odnosa do kojeg može prispjeti njegov učenik, a u isto vrijeme pokazuje Mariju koja je taj odnos ispunila u potpunosti, dakle ne samo na biološkoj razini nego i cjelovitim životom, te nam stoga i može biti uzorom.

Oni koji se smatraju Isusovim učenicima i žele to biti, mogu od Marije, djevičanske majke i najbolje učenice, naučiti kako to biti na najsavršeniji način. Riječ je o čistoj i cjelovitoj pripadnosti Kristu kao jedinom zaručniku, koju Pavao, stavljajući je pred kršćane kao zahtjev učenitstva, opisuje kao djevičanstvo:

»Da, ljubomoran sam na vas božanskom ljubomorom, jer sve učinih da vas zaručim s jednim zaručnikom: da vas privedem Kristu kao čistu djevicu« (2 Kor 11,2). S druge strane, činjenica Marijina djevičanskog majčinstva ostala bi za nas gotovo beznačajna ukoliko bi ju se promatralo samo na biološkoj razini, a ne bi ju se razumijevalo kroz hermeneutiku vjere i učenja u kojoj se može ogledati svaki član Crkve, jer je temeljni zahtjev učenja da se iskreno predanje očituje u plodnosti života, u angažiranom poslanju i služenju.

Iz takvog se razumijevanja djevičanstva i majčinstva kao savršenog učenja mogu onda shvatiti i riječi Koncila koji Mariju stavlja za uzor vjernicima te u njezinu djevičanstvu i majčinstvu s pravom gleda svoj put i prepoznaje uzor vlastitoga učenja. »Naime, u otajstvu Crkve, koja se i sama s pravom naziva majkom i djevicom, Blažena je Djevica Marija prethodila dajući na izvrstan i jedinstven način primjer i djevice i majke« (LG 63). Koncil ističe da po uzoru na Mariju Djevicu Crkva postaje »djevica koja potpuno i čisto čuva vjeru danu Zaručniku, te nasljeđujući majku svojega Gospodina, snagom Duha Svetoga djevičanski čuva cjelovitu vjeru, čvrstu nadu i iskrenu ljubav«, a po uzoru na Mariju Majku »sama Crkva također postaje majkom«, te »na novi i besmrtni život rađa djecu začetu po Duhu Svetom i rođenu od Boga« (LG 64). Tako, upućujući na radikalizaciju nutarnjega stava predanja i povjerenja i izvanjskoga svjedočenja i poslanja po uzoru na Marijino djevičanstvo i majčinstvo, koncilski mariologija upućuje zapravo na ostvarenje istinskog učenja u životu svakog vjernika. Marijino učenje slično će interpretirati papa Pavao VI. u enciklici *Marialis cultus*: »... Crkva je Djevicu Mariju uvijek stavljala pred vjernike kao uzor za nasljedovanje [...] zato što je ona [...] cjelovito i slobodno prijanjala uz volju Božju (usp. Lk 1,38), prihvaćala riječ i provodila je u djelo [...]; sve u svemu, ona je bila prva i najsavršenija učenica Kristova.«²⁴

Zaključak

Zaključno možemo reći da se na temelju svetopisamskih svjedočanstava, autentičnoga crkvenog razumijevanja i teološkog tumačenja, Mariju može i treba promatrati kroz paradigmu učenja, štoviše da učenje može biti promatrano kao temeljna mariološka paradigma: poput pravog učenika Marija je čula Božju riječ, vjerom je prihvatila i životom izvršila. Ta paradigma ipak niti osporava niti zamjenjuje djevičansko majčinstvo kao fundamentalni mariološki princip, nego ga iz specifične perspektive iščitava, kroz njega se iskazuje i na

²⁴ PAVAO VI., *Marialis cultus*. Enciklika o ispravnom štovanju Blažene Djevice Marije (2. II. 1974.), Zagreb, 1994., 35.

njemu temelji, te pomaže mariologiji da se unutar kristološko-eklezijalnoga utemeljenja lakše prepozna kao konkretizacija kršćanske antropologije, a marijanskom štovanju da zadobije potrebnu objektivnost i ekumensku osjetljivost.

U vremenu kada obilježavamo pedesetu obljetnicu koncilskoga izričaja o Mariji unutar otajstva Krista i Crkve, promišljanje paradigme učenja kao temeljne mariološke paradigme može biti od višestrukog značenja. Upravo po toj paradigmi Marija nije iznimna u uzvišenosti i privilegijama, nego svim članovima Crkve bliska po zajedništvu, te svojim djevičanskim majčinstvom kao savršenim iskazom učenja postaje svim učenicima Sina izvrsnim i ostvarivim uzorom.

Kršćanstvo je oduvijek bilo, a možemo slobodno reći da je to danas na osobit način, u trajnom procijepu i napasti da u razumijevanju učenja pre-naglasilo ili isključilo ili dimenziju vjere ili dimenziju ljubavi. Oduvijek je postojala opasnost da se učenje shvati kao povlačenje u romantičan osjećaj vjere i zadovoljstvo spašenosti, što vodi izolaciji od svijeta kao najdubljoj izdaji biblijskoga Boga koji se očitovao kao univerzalna i sveobuhvatna ljubav. S druge strane trajno otvorena napast da se naglašavanjem ljubavi kršćanstvo reducira na razinu humanosti, što u konačnici vodi ideji ljudskog samootkupljenja i suviška Boga. Upravo stoga, istinsko kršćansko učenje ne može zanemariti Marijin primjer niti isključivati nasljedovanje Marije shvaćajući ga kao neku konkurenciju nasljedovanju Krista, nego ga treba uključivati prepoznajući u njemu istinski uzor toga nasljedovanja. Crkva i svaki pojedini kršćanin, ako istinski i do kraja žele ostvariti svoje učenje, trebaju stoga ozbiljno motriti marijansko otajstvo kao savršeno usklađenje vjere i ljubavi, dviju neizostavnih dimenzija kršćanskog učenja.

Stoga se kao pravo mjesto liturgijskog štovanja Marije pokazuje upravo Advent, ali i samo marijansko štovanje mora biti označeno kao adventsko u smislu da upućuje na nasljedovanje učeničke dimenzije Marijinog života: dimenzije istinske vjere i pouzdane nade, iščekivanja i budnosti, pripravnoga bdijenja i djelatne zauzetosti. Izabrali istinsko učenje kakvo je izabrala Marija, znači izabrati biti mudra djevica, što uključuje kristocentričnost i kristološku usmjerenost, želju i čežnju trajno s Kristom boraviti, kao i ispunjenost pouzdanjem u siguran dolazak zaručnika i učitelja, te opremljenost dovoljnom količinom ulja po kojoj će učenik od samog učitelja po njegovu dolasku biti prepoznat kao istinski učenik.²⁵

²⁵ Istinska mudrost svakako uključuje Isusove riječi ne samo čuti nego i činiti, a ulje u svjetilkama mudrih djevica u Matejevoj prisposobi, metafora je za dobra djela. Usp. Karl

Summary

THE VIRGINAL MOTHER – DISCIPLE THE DISCIPLESHIP AS A MARIOLOGICAL PARADIGM

Marija PEHAR

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 432, HR – 10 001 Zagreb
marijape@yahoo.com

With its return to New Testament's testimonies and sayings of the Church Fathers on Jesus' mother and with its openness for contemporary theological reflection and search for appropriate responses to the demands of the contemporary human being, Conciliar mariology has certainly achieved unexpected results and opened up new possibilities not only for the area of dogmatic mariology and devotion towards Mary, but also for other areas; for instance, Christian anthropology and ecumenism. While holding fast to virginal motherhood as the fundamental principle of classical mariology, the Conciliar view is directed towards the contemporary human being and tries hard to show Mary not in terms of her uniqueness and privilege, but in terms of her closeness and as a reachable ideal. This direction is assumed by the Council as the fundamental attitude, while its further realisation is left with confidence to theological reflection.

Fifty years after the Conciliar statements on Mary (VIIIth chapter of the Dogmatic Constitution on the Church), this article tries to reflect, while taking into account the aforementioned Conciliar foundations and directions, on the discipleship as a possible mariological paradigm. The first part of the article defines the true discipleship as the acceptance of Jesus' call on two levels: through inner confidence and surrender and through life devoted to living out Jesus' call. The second part of the article analyses the most relevant NT's testimonies on Jesus' mother in the perspective of discipleship. These testimonies make it clear that Mary did not belong to the circle of the Twelve Disciples, which are generally considered to be Jesus' disciples in the strictest sense of the word. However, a closer analysis and comparison of mariological places, especially Luke's opus and the forth Gospel, confirms that, according to Jesus' demands, Mary can not only be called a disciple, but she is rightly considered the prototype of discipleship. Mary does not build her relationship with the Son only on the basis of her biological motherhood, but instead raises it up to the level of true discipleship in faith. Her discipleship is for her the true way of faith and growth which aims for perfection, i.e. ideal discipleship. Through theological interpretation of virginity and motherhood, the third part of the article shows that the true discipleship manifests as the

---

Paul DONFRIED, *The Allegory of the Ten Virgins as a Summary of Matthean Theology*, u: *Journal of Biblical Literature* (JBL), 93 (1974.), 415–428.

virginal motherhood in Mary's life and this is precisely where it reaches the level of perfection. In the end of the article the author specifies implications of her theological reflection for a more lively devotion to Mary. As a true disciple of her son, Mary is a teacher of discipleship. This should not be understood as a some sort of new Mary's privilege. Among the members of the Church, Mary is a disciple among disciples, but her life testimony makes her a teacher of faith and discipleship for disciples of her Son.

The article shows that Mary can and should be seen through the paradigm of discipleship or, even more, that discipleship can be considered one of the basic mariological paradigms. This paradigm does not want to contest nor replace the virginal motherhood as the fundamental mariological principle, but instead is based on and tries to express itself through the virginal motherhood and helps mariology to be more easily recognised, within its Christological-ecclesial foundations, as a concretisation of Christian anthropology. Apart from that, it also helps Marian devotion by giving it objectivity and ecumenical sensitivity.

Keywords: *discipleship, Mary's virginity, Mary's motherhood, Conciliar mariology.*